

SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.1.27>

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ СУБ'ЄКТА СІМЕЙНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Віра Крамченкова

*доктор психологічних наук,
доцент кафедри психології*

*Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0003-1179-8540*

Людмила Жукова

аспірантка кафедри практичної психології

*Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0003-4170-8606*

Анотація. Стаття присвячена розгляду професійного благополуччя особистості як суб'єкта міжособистісної взаємодії в сімейній і професійній сферах. Представлено огляд теоретичних підходів до вивчення психологічного благополуччя. Розглянуто основні напрями в дослідженнях із цієї теми в зарубіжних і вітчизняних авторів. Подано дослідження факторів, що сприяють досягненню відчуття благополуччя. Вибір цієї проблеми зумовлений тим, що в науковій літературі ця тема розробляється переважно у відриві від суб'єктності особистості в діяльності. Визначено важливість залучення категорій міжособистісної взаємодії в дослідженні психологічного благополуччя в сімейній і професійній сферах. Обґрунтовано взаємодетермінованість психологічного благополуччя та спроможності до створення ефективних міжособистісних відносин. Наголошується доцільність дослідження феномена психологічного благополуччя в сімейній і професійній сфері з урахуванням системного та суб'єктного змісту міжособистісної взаємодії.

Ключові слова: професійне благополуччя, сімейне благополуччя, суб'єкт міжособистісної та професійної взаємодії, міжособистісні відносини.

PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF THE SUBJECT OF FAMILY AND PROFESSIONAL INTERACTION

Vera Kramchenkova

Doctor of Psychological Sciences,

Associate Professor at the Psychology Department

*H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-1179-8540*

Lyudmila Zhukova

Postgraduate Student at the Department of Psychology

*H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-4170-8606*

Abstract. The article is devoted to the consideration of the professional well-being of the individual as a subject of interpersonal interaction in the family and professional spheres. An overview of theoretical approaches to the study of psychological well-being is presented. The main directions in research on this topic by foreign and domestic authors are considered. Studies of factors that contribute to the achievement of a sense of well-being are presented. The choice of this problem is due to the fact that in the scientific literature, this topic is developed mainly in isolation from the subjectivity of the individual in the activity. The importance of involving the categories of interpersonal interaction in the study of psychological well-being in the family and professional spheres is determined. The interdeterminacy of psychological well-being and the ability to create effective interpersonal relationships is substantiated. The expediency of studying the phenomenon of psychological well-being in the family and professional sphere, taking into account the systemic and subjective content of interpersonal interaction, is emphasized.

Key words: professional well-being, family well-being, subject of interpersonal and professional interaction, interpersonal relations.

DOBROSTAN PSYCHICZNY PODMIOTU INTERAKCJI RODZINNYCH I ZAWODOWYCH

*Vira Kramchenkova**doktor nauk psychologicznych,
docent Katedry Psychologii**Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. H.S. Skoworody (Charków, Ukraina)**ORCID ID: 0000-0003-1179-8540**Liudmyla Zhukova**aspirantka Katedry Psychologii Praktycznej**Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. H.S. Skoworody (Charków, Ukraina)**ORCID ID: 0000-0003-4170-8606*

Adnotacja. Artykuł poświęcony jest rozważaniu dobrostanu zawodowego jednostki jako podmiotu interakcji interpersonalnych w sferze rodzinnej i zawodowej. Przedstawiono przegląd teoretycznych podejść do badania dobrostanu psychicznego. Rozważono główne kierunki badań na ten temat autorów zagranicznych i krajowych. Przedstawiono badania czynników sprzyjających osiągnięciu dobrostanu. Wybór tego problemu wynika z faktu, że w literaturze naukowej temat ten rozwija się głównie w oderwaniu od podmiotowości jednostki w działalności. Określono znaczenie przyciągnięcia kategorii interakcji interpersonalnych w badaniu dobrostanu psychicznego w sferze rodzinnej i zawodowej. Komplementarność dobrostanu psychicznego i zdolności do tworzenia skutecznych relacji interpersonalnych jest uzasadniona. Zauważono celowość badania zjawiska dobrostanu psychicznego w sferze rodzinnej i zawodowej, biorąc pod uwagę systemową i podmiotową treść interakcji interpersonalnych.

Słowa kluczowe: dobrostan zawodowy, dobrostan rodzinny, podmiot interakcji interpersonalnych i zawodowych, relacje interpersonalne.

Вступ. Науковий інтерес до цієї проблематики пов'язаний зі зміщенням акцентів у гуманістичній та екзистенціальній психології з психічної патології на здорову, позитивно функціонуючу особистість. Благополуччя як багатовимірний психологічний конструкт і тема наукових досліджень привернув увагу західних психологів з кінця 60-х років минулого століття. У вітчизняній психології роботи за цією проблемою стали з'являтися лише в останні десятиріччя. Натепер існує багато різних поглядів на цю проблему, відбувається уточнення й операціоналізація поняття, розробляється інструментарій для вимірювання психологічного благополуччя, а також досліджується вплив різноманітних об'єктивних і суб'єктивних факторів. Вивчення проблеми психологічного благополуччя є важливим для знаходження засобів розкриття потенціалу людини на її життєвому шляху. У контексті суб'єктного підходу наголошується самотворчість не лише у вирішенні життєвих завдань, формувань особистісних якостей, а й життєвого шляху. Тому вивчення суб'єктної основи психологічного благополуччя має як теоретичне, так і практичне значення в наданні психологічної допомоги особистості, що розвивається. Психологічний аналіз проблеми психологічного благополуччя дослідниками здійснювався з позицій його структурних характеристик (Ryff, Фесенко, Шевеленкова, Ширяєва), внутрішніх і зовнішніх детермінант і джерел (Ryan, Frederick, Argyle, Деробо, Зараковський, Куліков, Фесенко, Павлоцька) взаємозв'язку з особистісними характеристиками (Diener, Фесенко, Бахарєва, Бочарова, Батурін, Башкатов, Гафарова), в екстремальних умовах життєдіяльності (Ширяєва), у контексті соціального порівняння, соціальних потреб і соціально-демографічних характеристик (Ryan, Deci, Baker, Linch, Данильченко), у зв'язку з професійною (Schults, Рут, Пахоль) і сімейною (Слепкова, Ткаченко, Бринза) сферами життєдіяльності. Особистість людини перебуває у сфері впливу різних відносин, які складаються в процесі її життєдіяльності, вона є як суб'єктом міжособистісної взаємодії, вибудовуючи відносини з навколишнім середовищем, так і об'єктом, що перебуває під впливом цих взаємовідносин. Тому проблему психологічного благополуччя, на нашу думку, було б доцільно розглядати з позиції суб'єктного підходу, у контексті взаємодії з оточенням, передусім у професійній і сімейній сферах. Міжособистісна взаємодія є невід'ємним і важливим складником як професійної діяльності, так і сімейно-родинних стосунків. Тож психологічне благополуччя потребує досліджень з позиції суб'єктного підходу в професійній і сімейній сферах. Натепер ця тема недостатньо розроблена в науковому полі.

Мета статті полягає в теоретичному аналізі досліджень психологічного благополуччя особистості як суб'єкта міжособистісної взаємодії в сімейній і професійній сферах.

Основна частина. Аналіз даних виявив, що концепції психологічного благополуччя формувалися на основі досліджень, спрямованих на вивчення суб'єктивного переживання людиною щастя і благополуччя життя, а також поведінки, що призводить до цього стану та підтримує його протягом життя. Саме поняття «психологічне благополуччя» пов'язане з Н. Бредберном, який заклав теоретичну базу та започаткував вивчення цього конструкту. Психологічне благополуччя автор розглядає через категорії загальної задоволеності життям і суб'єктивним відчуттям щастя. На його думку, структура психологічного благополуччя являє собою баланс, який досягається взаємодією двох афектів: позитивного (сума радостей і моментів щастя) і негативного (сума смутку й переживань). Н. Бредберн відокремлює психологічне благополуччя від інших широко застосовуваних понять, таких як «самооцінка», «самоактуалізація», «автономія», але припускає, що ці поняття мають галузі перетину. Погляди автора на структуру й природу благополуччя особистості

розділили та визнали в широких колах учених, а методика «Шкала балансу афектів», яку він розробив, застосовується в наукових дослідженнях психологічного благополуччя дотепер.

У подальших дослідженнях науковцями активно стали розглядатися не лише емоційні, а й екзистенційні аспекти повноцінного функціонування особистості та її психологічного благополуччя. За класифікацією Р. Райана (Ryan, 2001), узагальнити й систематизувати наявні концепції психологічного благополуччя можна за осмисленням поняття «благополуччя» в гедоністичному та евдемоністичному напрямках. Представники першого напрямку, до яких належать Н. Бредберн (Bradburn, 1969), Е. Дінер (Diener, 1984), використовують категорії задоволеності-незадоволеності при оцінці благополуччя. Представники гедоністичного підходу вважають, що психологічне благополуччя характеризує передусім здатність людини адаптуватися до соціального середовища й значною мірою є результатом соціального порівняння себе з власними ідеалами, своїм минулим, спрямованістю й іншими людьми. У межах гедоністичного підходу уявлення про психологічне благополуччя засноване на реакції самих людей в оцінюванні власного життя. З іншого боку, на думку представників евдемоністичного напрямку, найважливішим і необхідним аспектом благополуччя є самореалізація й особистісне зростання. Серед теоретичних розробок, що стосуються проблеми психологічного благополуччя в напрямі евдемоністичного підходу, можна виділити теорію самодетермінації Е. Деси та Р. Райана, теорію психологічного благополуччя К. Ріффа. Обидві теорії спираються на важливість реалізації потенціалу особистості для суб'єктивного благополуччя.

У теорії самодетермінації Е. Деси та Р. Райан (Ryan, Deci, 2001) на перший план висувається проблема власної активності людини, її здатність до самостійного вибору напрямку саморозвитку. Акцент робиться на наявності в людини здібностей, потенціалу та внутрішніх ресурсів і можливостей для активного життя, психологічного здоров'я. Це може бути реалізовано за допомогою внутрішньої активності особистості, її саморозвитку й самостійності при виборі напрямів зростання, тобто саморегуляції поведінки. Самодетермінація визначається авторами як здатність вибирати й мати вибір. Відповідно до цієї теорії, психологічне благополуччя людини ґрунтується на трьох потребах: у компетентності, у зв'язку з іншими й в автономії. Задоволеність цих потреб є ключем для психологічного здоров'я, соціального і творчого розвитку особистості, її зростання.

Значний вклад у розуміння цього феномена внесли дослідження психологічного благополуччя К. Ріффа. Авторка визначає психологічне благополуччя як базовий суб'єктивний конструкт, що відображає сприйняття й оцінку свого функціонування з точки зору вершини людських потенційних можливостей. Її модель психологічного благополуччя (Ryff, 1995), розроблена на основі аналізу й узагальнення робіт М. Яходи, А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла, включає шість компонентів: самосприйняття, позитивні відносини з оточуючими, автономію, управління навколишнім середовищем, мету в житті, особистісне зростання. Принципово важливим критерієм у цій моделі є спрямованість у майбутнє, найбільш помітна в компонентах «життєві цілі» й «особистісне зростання». Дослідницький підхід К. Ріффа був спробою виділити особистісні характеристики, що необхідні для повноцінного, благополучного функціонування.

На теоретичній моделі К. Ріффа спирається представлений у роботах П. Фесенка й Т. Шевеленкової підхід до розуміння феномена психологічного благополуччя як цілісного переживання, що виражається в суб'єктивному відчутті щастя, задоволеності людини собою та власним життям, у зв'язку з особистими потребами й цінностями. Також розуміння психологічного благополуччя тут схоже на поняття суб'єктивного благополуччя в трактовці Е. Дінера, що описується як суб'єктивне переживання, яке неможливо розглядати у відриві від системи цінностей і внутрішніх оцінок конкретної людини. Автори визначають психологічне благополуччя «як інтегральний показник ступеня спрямованості людини на реалізацію основних компонентів позитивного функціонування (особистісного зростання, самоприйняття, управління середовищем, автономії, цілі в житті, позитивних відносин з оточуючими), а також ступеня реалізованості цієї спрямованості, який суб'єктивно виражається у відчутті щастя, задоволеності собою та власним життям» (Фесенко, 2005).

У науковій літературі, що пов'язана із сучасними дослідженнями питань психологічного благополуччя, умовно можна виділити такі групи, згідно з досліджуваною темою.

Дослідження, що зосереджені на виявленні індивідуальних та особистісних детермінант психологічного благополуччя. Найбільш значущими з них є самооцінка й самоствалення, емоційний стан і настрої, рівень стресостійкості, характеристики особистісної та соціальної ідентичностей, комунікативна компетентність, соціальна активність, емоційна стабільність, цінності й спрямованість особистості (Белинская, Савинкина 2018, Diener, Seligman 2002, Ключко, Галажинский, 1999; Корнієнко 2014, Леонтьев, 2016).

Наступна група об'єднує дослідження, у яких вивчається взаємозв'язок благополуччя і здоров'я. Е. Дінер зі співавторами в одному з досліджень дійшли висновку, що для людей, які не страждають важкими соматичними захворюваннями, суб'єктивне благополуччя є фактором, що зумовлює здоров'я та довголіття (Diener, Chan, 2011). Водночас у разі наявності серйозного захворювання взаємозв'язок суб'єктивного благополуччя і здоров'я стає менш очевидним. Так, метааналіз Е. Чоу, М. Тсао й Т. Харт (Chow, Tsao, Harth, 2004) об'єднує результати досліджень, присвячених вивченню взаємозв'язку психосоціальних втручань і виживання пацієнтів на пізніх стадіях онкологічних захворювань. Авторами зроблений висновок, що психосоціальні втручання, спрямовані на підвищення рівня добробуту, у цьому випадку не привели до бажаного результату, виживаність пацієнтів не підвищилася.

Окрема група досліджень присвячена визначенню зв'язку благополуччя й адаптації до подій життя. Метааналіз досліджень, об'єднаних цією темою (Luhmann зі співавторами, 2012) виявив вплив життєвих

подій на показники адаптації, а також на когнітивний та афективний компоненти благополуччя. Об'єднавши дані 118 публікацій, автори описали реакції адаптації до деяких подій, що відбуваються в сім'ї, таких як вступ у шлюб, розлучення, втрата близької людини й народження дитини, і до подій, пов'язаних із роботою, таким як перехід на нове місце роботи, втрата роботи, вихід на пенсію й переїзд, пов'язаний із роботою. Аналіз результатів показав, що описані життєві події мають різний вплив на афективний і когнітивний компоненти благополуччя. У дослідженнях Я. Льодової (Льодова, Боголюбова, Тихонов, 2015) розглядаються внутрішні й зовнішні фактори, під впливом яких можуть розвиватися дезадаптивні реакції на переживання стресу. Автори визначили взаємозв'язок між стресом, психологічним благополуччям, «темною тріадою» особистісних рис і відчуженням моральної відповідальності. Виявлено позитивний взаємозв'язок нарцисизму з рівнем суб'єктивного благополуччя та відсутність впливу підвищення кількості стресогенних подій на рівень благополуччя.

Взаємозв'язок психологічного благополуччя із задоволеністю життям і рівнем щастя висвітлено в дослідженнях Ф. Хуперт (Huppert, 2009), присвячених позитивним аспектам психологічного благополуччя, у яких вивчаються витoki психологічного благополуччя та його вплив на когнітивне функціонування, соціальні відносини і здоров'я. J.F. Helliwell та R.D. Putnam (Helliwell, Putnam, 2004) стверджують, що суб'єктивне благополуччя має тісний зв'язок із соціальною компетентністю. Дружні стосунки, стосунки в сім'ї та на роботі, соціальна активність мають значний вплив на задоволеність життям і відчуття щастя особистості.

У психології неодноразово наголошувалося на важливості вивчення психологічних особливостей людини як суб'єкта діяльності. Розробка категорії суб'єкта у вітчизняній психології пов'язана з іменами Б.Г. Ананьєва, Д.Н. Узнадзе, С.Л. Рубінштейна, А.В. Брушлинського, К.А. Абульханової. За С.Л. Рубінштейном, суб'єкта характеризують активність, здатність до розвитку й інтеграції, самодетермінації, саморегуляції, самовдосконалення, суб'єкт – вищий рівень розвитку людини. При цьому, використовуючи поняття «суб'єкт», С.Л. Рубінштейн виходить за рамки конкретних видів діяльності, розглядаючи особистість у просторі її життєдіяльності. Міжособистісна взаємодія нерозривно пов'язана з людською діяльністю, вона відбувається безпосередньо в процесі діяльності та з приводу цієї діяльності.

В узагальненому вигляді взаємодія визначається як «процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їх взаємну зумовленість і зв'язок» (Дьяченко, Кандыбович, 2007: 54–55). Б.Д. Паригін як основні компоненти процесу взаємодії між людьми виділяє самих людей, їхній взаємний зв'язок і взаємний вплив один на одного, а також взаємні зміни людей як результат взаємовпливу один на одного. У процесі взаємодії проявляється характерологічна, особистісна сутність індивідів.

Згідно з концепцією Шутца (Schutz), реалізація процесу забезпечення базових потреб у взаємодії створює передумови переживання психологічного благополуччя як у сімейній, так і професійній сферах. Особливого значення це набуває в соціономічних професіях, що пов'язані з допомогою (медичні працівники, психологи, освітяни, дефектологи). Центральне місце в концепції посідає ідея про існування трьох міжособистісних потреб: потреби у включенні, у контролі й любові. Чинниками будь-якої міжособистісної взаємодії є базові потреби. Співпраця формується на основі потреби у включенні, повага й відповідальність зумовлюються потребою в контролі, любов і дружба ґрунтуються на базі потреби в афекті. Отже, ми можемо вважати, що потреби в міжособистісному спілкуванні є базою, продуктом яких є компоненти психологічного благополуччя. Характеристики міжособистісних відносин як зумовлюють переживання психологічного благополуччя, так і детерміновані ним.

Деякою мірою в науковій літературі представлені дослідження психологічного благополуччя в найважливіших сферах життєдіяльності людини: професійній і сімейній. У дослідженнях, які вивчають благополуччя у родинній сфері, переважають два напрями.

У першому напрямі найчастіше вивчається співвідношення між психологічним благополуччя батьків і дітей у контексті наявності важких захворювань чи розладів у дітей і вплив благополуччя батьків на формування особистості дитини. До таких досліджень належать роботи В. Yagmurlu, Н. Yavuz, Н. Sen (Yagmurlu, Sen, Hilal, 2015) про суб'єктивне благополуччя матерів дітей з важкими захворюваннями. В огляді R.L. Cachia A. Anderson, DW. Moore (Cachia, Anderson, Moore, 2015) вивчалися психологічне благополуччя і стрес, який відчувають батьки дітей з розладами аутистичного спектру. Результати показали, що благополуччя матерів істотно не пов'язане зі здоров'ям дитини; але має зв'язок із економічними й соціальними факторами і стресом. У роботах Є Трошихіної (2014, 2020) та І. Бринзи й Н. Будіянського (2015) авторами встановлено, що повноцінний розвиток дитини можливий за умови сприятливих взаємин із батьками та залежний від рівня їхнього психологічного благополуччя. Насамперед це має відображення на самооцінці дитини та її уявленнях про сімейну взаємодію.

Другий напрям досліджень психологічного благополуччя у сфері сімейних відносин представлено в контексті «благополуччя в сім'ї». На думку П. Фесенко, «благополуччя сім'ї» визначається через задоволення потреб сім'ї за допомогою суб'єктів соціальної дії, являє собою поняття, що характеризує ефективність виконання ними своїх функцій щодо сім'ї. Відповідно, з позиції різних сімей це поняття також буде мати свій зміст. (Сіляєва, 2008). У дослідженнях це питання розглядається через понятійне утворення «благополуччя в сім'ї», яке визначається через задоволення потреб члена сім'ї в ході сімейного життя, задоволеністю людини її сімейним життя і відносинами в ній (Кричевський, 2001). Увага дослідників акцентується переважно на факторах сімейного благополуччя, насамперед таких як ідентифікаційні механізми, особистісна автономність партнерів, умови та вимоги соціального середовища, співпереживання, контроль своїх

почуттів та емоцій, уміння подружжя впоратися з повсякденним стресом, ставлення до партнера, до шлюбу загалом і до власного. Задоволеність стосунками як прояв суб'єктивного благополуччя в шлюбі виникає тоді, коли якість взаємодії влаштовує кожного з подружжя і є ресурсом для розвитку особистості. В. Ткаченко визначає благополуччя шлюбно-подружніх відносин як досягнення подружньої інтеграції й забезпечення суб'єктивного благополуччя подружжя за умови повного розвитку особистості обох шлюбних партнерів. Такий підхід фіксує об'єктивний (подружня інтеграція) і суб'єктивний (суб'єктивне благополуччя подружжя) аспекти подружніх взаємин, а психологічне благополуччя кожного зі членів подружжя розглядається автором як один із показників благополуччя шлюбу (Ткаченко, 2011).

У сучасних дослідженнях психологічного благополуччя у сфері професійної діяльності багато робіт свідчить про високу значущість фактору праці як детермінанти психологічного благополуччя. Р. Шаміонов підкреслює роль професійно-трудова сфери життєдіяльності людини для забезпечення загального стану суб'єктивного благополуччя. Також важливим у застосовуванні поняття «благополуччя» до професійної сфери є набуття ним характеристики функціонування як особистості, її відносин і взаємовідносин, так і об'єкта праці (Шаміонов, 2008). Т. Рат і Д. Хартер уважають, що професійне благополуччя є найбільш суттєвим елементом для дорослої та працюючої особистості. Дослідження Л. Куликова показують, що працюючі люди більшою мірою задоволені життям, ніж безробітні. Є. Рут переконаний, що з позиції структури психологічного благополуччя та його складників професійне благополуччя є одним із елементів загального психологічного благополуччя для людини, що дає змогу виділити й розглядати професійне благополуччя як самостійний феномен, який є частиною загального психологічного благополуччя (Рут, 2016). Б. Пахоль у дослідженні доповнює організаційно-контекстні та індивідуально-особистісні компоненти професійного благополуччя індивідуально-професійними (потік у професійній діяльності, професійна мотивація, задоволеність професійним вибором) (Пахоль, 2018).

У процесі взаємодії та спілкування відбувається взаємовплив особистостей, який відображається в ідеалах, спрямованості, поглядах, соціальних установках та інших видах ставлення до себе, власних якостей, інших людей, професійної діяльності, родинних та інтимно-особистісних стосунках. Сукупність цих категорій входить до наукових уявлень про психологічне благополуччя та його детермінацій. Особистість і прояви її функціонування неможливо визначати без контексту тої соціальної дійсності чи поза тими відносинами, у яких вона перебуває.

Розглядаючи позитивні відносини з іншими, потребу в автономії в структурі психологічного благополуччя, дослідники переважно приділяють увагу індивідуальним характеристикам особистості, наявності близького кола спілкування, разом із тим переважно не включають у розгляд соціальний контекст функціонування особистості, що не враховує системний зміст соціальних взаємозв'язків і суб'єктність індивіда у взаємодії, особливо в сімейній і професійній сферах. Ми вважаємо, що доцільним може бути розгляд психологічного благополуччя в контексті міжособистісних відносин і людської взаємодії. Дослідження взаємозв'язку компонентів психологічного благополуччя з міжособистісними потребами може бути корисним для розширення розуміння цього феномена саме як прояву розвитку особистості, як суб'єкта міжособистісної взаємодії.

Висновки. У сучасних дослідженнях не існує вичерпної та узгодженої концепції психологічного благополуччя та його детермінант. Науковцями визнається багатомірність конструкту психологічного благополуччя й наголошується, що воно переживається суб'єктом у процесі власної активності, успішного використання особистісних психологічних якостей, а також характеризується суб'єктивним відчуттям щастя в різних сферах життєдіяльності: сім'ї, соціального оточенні, професійному контексті.

Суб'єкт взаємодії є творцем свого життєвого шляху. Міжособистісна взаємодія в сімейній і професійній сферах має системний характер. Психологічне благополуччя суб'єкта взаємодії є взаємодетермінованим її якістю. Психологічне благополуччя в контексті сімейних взаємовідносин у дослідженнях визначається переважно з позиції батьківства в умовах нездоров'я дитини та в категоріях благополуччя сім'ї як малої групи й задоволеності подружніми стосунками. У професійній сфері психологічне благополуччя розглядається переважно з позиції його детермінованості та ресурсності щодо ефективності професійної ефективності.

Вивчення феномена психологічного благополуччя в сімейній і професійній сферах не враховує системний і суб'єктивний зміст міжособистісної взаємодії. Переживання благополуччя як створює плідні позитивні міжособистісні відносини, можливість спілкуватися й отримувати позитивні емоції, задовольняти потреби людини в цьому, так і певною мірою може зумовлюватися ними.

Список використаних джерел:

1. Bradburn N.M. The structure of psychological well-being. Chicago : Aldine Publishing Company, 1969.
2. Cachia R.L., Anderson A., Moore D.W. Mindfulness, Stress and Well-Being in Parents of Children with Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review. *Journal of child and family*. 2016. № 1 (25). P. 1–14.
3. Chow E., Tsao M.N., Harth T. Does psychosocial intervention improve survival in cancer? A meta-analysis. *Palliative Medicine*. 2004. № 18. P. 25–31.
4. Diener E. Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. *The handbook of positive psychology*. New York : Oxford University Press, 2002. P. 63–73.
5. Diener E. Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. 1984. № 95. P. 542–575.
6. Diener E., Chan M.Y. Happy people live longer: Subjective well-being contributes to health and longevity. *Applied Psychology: Health and Well-Being*. 2011. № 3 (1). P. 1–43.
7. Diener E., Seligman M. Very happy people. *Psychological science*. 2002. № 13 (1). P. 81–84.

8. Helliwell J.F., Putnam R.D. The social context of well-being. *Philosophical transactions of the Royal Society of London series B-biological sciences*. 2004. № 359 (1449). P. 1435–1446.
9. Huppert F.A. Psychological Well-being: Evidence Regarding its Causes and Consequences. *Applied psychology-health and well being*. 2009. № 1 (2). P. 137–164.
10. Time frames and the distinction between affective and cognitive well-being / M. Luhmann, L.C. Hawkey, M. Eid, J.T. Cacioppo. *Journal of Research in Personality*. 2012. № 46. P. 431–441.
11. Pakhol B.E. The structure of professional well-being: the definition of the phenomenon, factor structure and predictors. *Ukrainian Psychological Journal : collection of scientific works / Taras Shevchenko National University of Ukraine*. 2018. № 3(9). P. 121–135.
12. Ryan R.M., Deci E.L. On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual review of Psychology*. 2001. № 52. P. 141–166
13. Ryff C.D. Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*. 1995. № 4. P. 99–104
14. Ryff C.D. Psychological well-being: Meaning, measurement, and implications for psychotherapy research. *Psychotherapy and Psychosomatics*. 1996. № 65. P. 14–23
15. Yagmurlu Bilge, Yavuz H. Melis, Sen Hilal. Well-Being of Mothers of Children with Orthopedic Disabilities in a Disadvantaged Context: Findings from Turkey. *Journal of child and family studies*. 2015. № 24 (4). P. 948–995.
16. Белинская Е.П., Савинкина А.О. Социально-психологические проблемы здоровья. Человек Работающий. Междисциплинарный подход в психологии здоровья. Москва : Перо, 2018. С. 7–37.
17. Брынза И., Будиянский Н. Психологическое благополучие родителей как индикатор представлений ребенка о системе семейных взаимоотношений *Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială*. 2015. № 2 (39).
18. Грисенко Н.В., Батаева К.Ю. Роль різних форм благополуччя у задоволеності шлюбом осіб зрілого віку. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Психологія»*. 2016. Вип. 22. С. 51–61.
19. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологический словарь-справочник. Минск : Харвест, 2007.
20. Ключко В.Е., Галажинский Э.В. Самореализация личности: системный взгляд / под редакцией Г.В. Залевского. Томск : Издательство Томского университета, 1999. 154 с.
21. Корниенко Д.С. Личностные предикторы психологического благополуччя. *Фундаментальные исследования*. 2014. № 11-2. С. 429–432.
22. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Социальная психология малой группы: учеб. пособие для вузов. Москва : Аспект-Пресс, 2009. 318 с.
23. Ледовая Я.А., Боголюбова О.Н., Тихонов Р.В. Стресс, благополучие и Темная триада. *Психологические исследования*. 2015. Т. 8. № 43. С. 5. URL: <http://psystudy.ru>.
24. Леонтьев Д.А. Саморегуляция, ресурсы и личностный потенциал. *Сибирский психологический журнал*. 2016. № 4 (62). С. 18–37. URL: <https://doi.org/10.17223/17267080/62/3>.
25. Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории. Москва : Мысль, 1971.
26. Пахоль Б.С. Професійне благополуччя в різних концепціях професійної діяльності: підходи до вивчення феномена. *Психологія людини: свідомість і реальність : збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. М.В. Папучі. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 208–212.*
27. Рут Е.И. Профессиональное благополучие сотрудников коммерческих организаций: критерии и методика оценки : автореф. дисс. ... магистр. психол. наук : 030300. Санкт-Петербург, 2016. 172 с.
28. Силяева Е.Г. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования. Москва : Академия, 2008. 192 с.
29. Ткаченко В.С. Соціально-психологічні умови благополуччя подружніх відносин. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2011. Вип. 27. С. 111–120.
30. Трошихина Е.Г. Психологическое благополучие и его истоки / Концепт душевного здоровья в человекознании / под ред. О.И. Даниленко. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2014. С. 150–170.
31. Фесенко П.П. Осмысленность жизни и психологическое благополучие личности : автореф. дисс. ... канд. психол. наук. Москва, 2005. 206 с
32. Шамионов Р.М. Субъективное благополучие личности: психологическая картина и факторы. Саратов. 2004. 296 с.
33. Шамионов Р.М. Субъективное благополучие личности в профессиональной среде. *Проблемы в социальной психологии личности*. Саратов, 2008.

References:

1. Bradburn N.M. (1969) The structure of psychological well-being. Chicago: Aldine Publishing Company.
2. Cachia R.L., Anderson A., Moore D.W. (2016) Mindfulness, Stress and Well-Being in Parents of Children with Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review. *Journal of child and family*. № 1 (25). P. 1–14.
3. Chow E., Tsao M.N., Harth T. (2004) Does psychosocial intervention improve survival in cancer? A meta-analysis. *Palliative Medicine*. № 18. P. 25–31.
4. Diener E. (2002) Subjective well-being : The science of happiness and life satisfaction. *The handbook of positive psychology*. New York : Oxford University Press. P. 63–73.
5. Diener E. (1984) Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. № 95. P. 542–575.
6. Diener E., Chan M.Y. (2011) Happy people live longer: Subjective well-being contributes to health and longevity. *Applied Psychology: Health and Well-Being*. № 3 (1). P. 1–43.
7. Diener E; Seligman M. (2002) Very happy people. *Psychological science*. №13 (1). P. 81–84.
8. Helliwell J.F., Putnam R.D. (2004) The social context of well-being. *Philosophical transactions of the Royal Society of London series B-biological sciences*. № 359 (1449). P. 1435–1446.

9. Huppert F.A. (2009) Psychological Well-being: Evidence Regarding its Causes and Consequences. *Applied psychology-health and well being*. № 1 (2). P. 137–164.
10. Luhmann M., Hawkey L.C., Eid M., Cacioppo J.T. (2012) Time frames and the distinction between affective and cognitive well-being. *Journal of Research in Personality*. № 46. P. 431–441.
11. Pakhol B.E. (2018) The structure of professional well-being: the definition of the phenomenon, factor structure and predictors. *Ukrainian Psychological Journal : collection of scientific works*. Taras Shevchenko National University of Ukraine. Kiev, № 3 (9). P. 121–135.
12. Ryan R.M., Deci E.L. (2001) On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual review of Psychology*. № 52. P. 141–166
13. Ryff C.D. Psychological well-being in adult life. (1995) *Current Directions in Psychological Science*. № 4. P. 99–104.
14. Ryff C.D. (1996) Psychological well-being: Meaning, measurement, and implications for psychotherapy research. *Psychotherapy and Psychosomatics*. № 65. P. 14–23.
15. Yagmurlu Bilge; Yavuz, H. Melis; Sen Hilal. (2015) Well-Being of Mothers of Children with Orthopedic Disabilities in a Disadvantaged Context: Findings from Turkey. *Journal of child and family studies*. 24 (4). P. 948–995.
16. Belinskaia E.P., Savinkina A.O. (2018) Sotsialno-psikhologicheskie problemy zdorovia. Chelovek Rabotaiushchii. Mezhdistsiplinarnyi podkhod v psikhologii zdorovia. [Socio-psychological health problems. Man Working. An interdisciplinary approach in health psychology.]. Moscow, Pero [in Russian].
17. Brynza I., Budiianskii N. (2015) Psikhologicheskoe blagopoluchie roditelei kak indikator predstavlenii rebenka o sisteme semeinykh vzaimootnoshenii [Psychological well-being of parents as an indicator of the child's ideas about the system of family relationships]. *Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială* [Psychology. Special Pedagogy. Social assistance]. 2015, 2(39) [in Russian].
18. Grisenko N.V. Bataeva K.Iu. (2016) Rol riznykh form blagopoluchchia u zadovolenosti shliubom osib zriloho viku [The role of various forms of well-being in marital satisfaction of adults]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu* [Bulletin of Dnipropetrovsk University]. Series: Psychology. 22. P. 51–61 [in Ukrainian].
19. Dyachenko M.I., Kandybovich L.A.. (2007) *Психологический словарь-справочник* [Psychological dictionary-reference]. Minsk, Harvest [in Russian].
20. Klochko V.E., Galazhinskii E.V. (1999) Samorealizatsiia lichnosti: sistemnyi vigliad [Self-realization of personality: systemic viglyad]. Tomsk: Tomsk University Press [in Russian].
21. Komyenko D.S. (2014) Lychnostnye predyktory psikhologicheskogo blagopoluchchia [Personal predictors of psychological well-being]. *Fundamentalnye issledovaniia* [Basic research]. 11 (2). P. 429–432 [in Russian].
22. Krichevskii R.L. (2009) Sotsialnaia psikhologiya maloi grupy: posobie dlia vuzov [Social psychology of a small group: textbook for universities]. Moscow, Aspect-Press [in Russian].
23. Ledovaia Ia.A., Bogoliubova O.N., Tikhonov R.V. (2015) Stress, blagopoluchie i Temnaia triada [Stress, well-being and the dark triad] *Psikhologicheskie issledovaniia* [Psychological research]. 8 (43). P 5. URL: <http://psystudy.ru> [in Russian].
24. Leontiev D. A. (2016) Autoregulation, Resources, and Personality Potential. *Siberian Journal of Psychology*. 4 (62). P. 18–37. doi.org/10.17223/17267080/62/3 [In Russian].
25. Parygin B.D. (1971) *Osnovy sotsialno-psikhologicheskoi teorii* [Foundations of socio-psychological theory]. Moscow, Mysl [in Russian].
26. Pakhol B.Ie. (2018) Profesiine blagopoluchchia v riznykh kontseptsiiakh profesiinoi diialnosti: pidkhody do vyvchennia fenomena [Professional well-being in the new concepts of professional activity: go to the development of the phenomenon]. *Psikhologhiia liudyny: svidomist i realnist: zbirnyk materialiv VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Psychology of people: evidence and reality: collection of materials of the VIII International Scientific and Practical Conference]. Nizhyn: NDU im. M. Gogol. P. 208–212.
27. Rut E.I (2016). Professional'noe blagopoluchie sotrudnikov kommercheskikh organizacij: kriterii i metodika ocenki. [Professional well-being of employees of commercial organizations: criteria and assessment methodology]. Extended abstract of candidate's thesis. St. Petersburg [in Russian].
28. Siljaeva E.G. (2008) *Psihologija semeinykh otnoshenij s osnovami semejnogo konsul'tirovanija*. Moscow. Akademija [in Russian].
29. Tkachenko V.Ie. (2011) Sotsialno-psikhologichni umovy blagopoluchchia podruznykh vidnosyn [Social-psychological mind of well-being]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psikhologii* [Science Studios from Social and Political Psychology]. 27, P. 111–120 [in Ukrainian].
30. Troshykhyna E.H. (2014) Psikhologicheskoye blagopoluchie i ego istoki / Kontsept dushevnogo zdorovia v chelovekoznanii [Psychological well-being and its origins]. *Kontsept dushevnogo zdorovia v chelovekoznanii* [The concept of mental health in human studies] by ed. Danilenko O.I.. St. Petersburg. P. 150–170 [in Russian].
31. Fesenko P.P. (2005) Osmyslennost zhizni i psikhologicheskoe blagopoluchie lichnosti [Meaningfulness of life and psychological well-being of the individual]. Extended abstract of candidate's thesis. St. Petersburg [in Russian].
32. Shamionov R.M. (2004). *Psihologija subektivnogo blagopoluchija lichnosti*. [Psychology of subjective well-being of the individual], Saratov. [in Russian].
33. Shamionov R.M. (2008). *Subektivnoe blagopoluchie lichnosti v professional'noj srede*. [Subjective well-being of an individual in a professional environment]. *Problemy v social'noj psikhologii lichnosti – Problems in the social psychology of personality*. Retrieved from http://psyjournals.ru/sgu_socialpsy/issue/30341_full.shtml [in Russian].